

Инглиз тилини ўқитишда ўқитувчилар компетенцияларини такомиллаштириш усуллари

Абилова Зулфия Жалгасбаевна

*Самарканд давлат ветеринария медицинаси, Чорвачилик ва биотехнологиялар
университетининг Тошкент филиали*

“Ўзбек, рус ва хорижий тиллар” кафедраси ўқитувчиси

Калит сўзлар: Рақамли саводхонлик, матн ёзиш саводхонлиги, компютер, вербаллик, новербаллик

Ключевые слова: Цифровая грамотность, текстовая грамотность, компьютер, вербальность, невербальность

Key words: Digital Literacies, Texting literacy, computer, verbality, non-verbalism

Чет тилларини ўқитиш соҳасидаги илмий адабиётларда та'лим жараёнининг асосий босқичи бўлган ўрта мактаб та'лими босқичида рақамли компетенциянинг асосий қоидаларини ўрганиш зарурлиги та'кидланган. Рақамли компетенция атамасининг мазмунига батафсил мурожаат қилиш 7-8-синф ўқувчиларининг ёш хусусиятлари билан боғлиқлигини проекциялашда ўқув жараёнида қўллаш усулини аниқлаш учун унинг тузилишини аниқлаштириш зарурати билан боғлиқ. Шундай қилиб, тадқиқотда биз рақамли компетенция талқинини шахснинг ўз олдида турган вазифаларни бажариш учун рақамли технологиянинг техник воситаларидан эркин фойдаланиш қобилияти, максимал самарадорлик, хавфсизлик ва маданиятлараро мулоқот меъёрларига риоя қилиш қобилияти сифатида қабул қилдик. Г.У. Солдатова, Т.А. Нестик, Э.И. Рассказова ва Э.Ю. Зотова ифодаланган «рақамли компетенция» атамаси, бизнинг фикримизча, рақамли технологияларнинг замонавий концепциясида долзарбдир, чунки у уни бирлаштириш имкониятини ифодалайди. Шунингдек, «рақамли компетенция» атамаси «рақамли» сўзи ҳозирги вақтда жуда кенг тарқалган ва кўпинча турли

ибораларда қўлланилганлиги нуқтаи назаридан тушунишни соддалаштиради. Юқоридаги айтиб утилган олимларнинг рақамли компетенция тушунчаси Г. Г. Dudeney, N. Hockly, ва M. Pegrum инглиз тилини ўқитишда рақамли компетенцияларни такомиллаштириш бўйича ўз тадқиқотларида баён қилган позициясига мос келади. Бу бизнинг ишимизда рақамли компетенция атамасини юқоридаги шаклда қўллашга асос беради.

Ўрганилаётган илмий манбалар натижаларига кўра инглиз тилидаги рақамли компетенция компонентлари, бизнинг фикримизча, тўртта компонентдан иборат:

рақамли лингвистик компетенция;

рақамли техник компетенция;

рақамли мултимедиа компетенция;

телекоммуникация компетенцияси.

Ўрта мактабда таълимнинг бошланғич босқичида бола шахс сифатида шаклланади, мос равишда, худди шу даврда унинг компютер дунёсида шаклланиши виртуал шахс позициясидан бошланади. Тадқиқотимиз билан боғлиқ ҳолда, ўқувчилар ривожланишининг ушбу босқичида инглиз тилидаги рақамли компетенциянинг тўлиқ эмаслиги ҳақида гапиришимиз мумкин. Бу эса, ўз навбатида, 7-8-синфларда инглиз тили бўйича ушбу компетенциянинг асосий қоидаларини шакллантиришни давом эттириш ва уларни узлуксиз таълим концепсиясига мувофиқ ҳолда янада ривожлантиришни тақозо этади. Ушбу компетенцияларнинг тушунчаларини аниқлаб, уларнинг мазмунини батафсил баён қилишимиз керак. Рақамли лингвистик компетенция, бизнинг тушунишимизча, электрон қурилмалар ва Интернет билан ишлаш жараёнида қўлланиладиган махсус луғатнинг зарур луғати мавжудлигини англатади. Ушбу луғатда алоҳида ўринни Интернетда мулоқот натижасида пайдо бўлган ва (netspeak ёки тармоқ тили) номини олган инглиз тилидан фойдаланишнинг ўзига хос лингвистик ҳодисасига эга бўлиш алоҳида ўрин тутади. Рақамли мултимедиа компетенцияси ахборот каналларидан фойдаланиш, улардан керакли ҳажмдаги манба материални олиш,

ундаги ортиқча нарсаларни йуқ қилиш, кенг миқёсда маълумотни эркин ишлаб чиқариш даражасида инглиз тилида гапириш қобилиятидан иборат. Телекоммуникация компетенциясига эга бўлиш - бу масофавий алоқа учун мўлжалланган ижтимоий тармоқлар, электрон почта ва бошқа алоқа воситалари орқали телекоммуникация жараёнида электрон воситалардан инглиз тилида муаммосиз фойдаланиш қобилиятидир.

Рақамли техник компетенция қуйидаги кўникмалар тўплами билан тавсифланади:

- турли хил вазифаларни ҳал қилиш жараёнида уларнинг функционаллигини таъминлаш учун таклиф қилинадиган техник воситалар, дастурлардан бепул фойдаланиш кўникмаларига эга бўлиш;

- виртуал оламдаги мулоқотнинг ўзига хос хусусиятлари, интернет алоқа муҳитидан фойдаланишда юзага келадиган хавф-хатарлар ва улардан ҳимояланиш усулларидан хабардор бўлиш. Худди шу компетенция электрон алоқа воситаларини эҳтиёткорлик билан, хавфсиз ишлатиш муаммоларини ўз ичига олади.

Бу эрда кўрсатилган рақамли компетенция мазмунининг барча тушунчалари бизнинг тадқиқотимизнинг асосий мақсадига эришиш учун зарурдир, бу ўрта мактаб 7-8-синфларда инглиз тилини ўқитиш жараёнида мултимедиа ва рақамли технологиялардан фойдаланишнинг оптимал методологиясини ишлаб чиқишдир.

Бу мақсадга эришиш, бизнинг нуқтаи назаримиздан, мултимедиа ва рақамли ресурсларнинг турлари ва турларини ҳамда таълим жараёнида фойдаланилганда уларнинг услубий имкониятларини ўрганишдан бошланиши керак. Шу муносабат билан бизнинг ишимизда «мултимедиа технологиялари» ва «рақамли технологиялар» тушунчалари асосий бўлиб, уларнинг моҳиятини ўрганиш уларни кейинги услубий ишланмаларда қўллаш имкониятига ёрдам беради. Мултимедиа технологиялари Э.С. Полат «бир вақтнинг ўзида бир нечта ахборот муҳитларидан: графика, матн, видео, анимация, овоз эффектларидан фойдаланадиган компютер

технологиялари мажмуаси» деб таърифлаган. Ушбу таърифда асосий нарса бир вақтнинг ўзида тушунчаси бўлиб, у матнли эшитиш, визуал, жонлантирилган ва бошқа форматлар кўринишидаги ахборотни узатишнинг барча усулларида биргаликда, ўзаро чамбарчас боғлиқ ҳолда фойдаланишни назарда тутди. Замонавий дунёда ушбу таъриф маълумотни тақдим этишнинг сифат жиҳатидан янги даражасида ҳаракат қилувчи оммавий ахборот воситаси сифатида Интернетга тўлиқ мос келади. Д. Кристал бу ҳолда бизда ягона алоқа акти мавжуд бўлиб, унда мултимедиа компетенциясининг таркибий қисмлари уларнинг ҳар бирини алоҳида ўрганиш контекстида эмас, балки маълумот узатишнинг ажралмас элементи сифатида кўриб чиқилиши керак деб ўйлайди. Интернетда мултимедиа компетенциясидан фойдаланишнинг ана шу хусусияти компьютер тилшунослигида виртуал ахборот маконида фойдаланиладиган барча оммавий ахборот воситалари сифатида қараладиган «янги медиа» («New медиа») тушунчасининг пайдо бўлишини ҳам белгилаб берди. Ушбу янги оммавий ахборот воситаларининг асосий фарқи - шарҳлар, форумлар, чатлар ва бошқа воситалар форматларига эга бўлган ахборот алмашинуви жараёнида улар билан бевосита алоқа қилиш имконияти. «Рақамли технологиялар» атамаси билан ҳамма нарса бир оз фарқ қилади, бу ҳар доим ҳам бир маънода талқин этилмайди. Ўзининг пайдо бўлиши вақтида у рақамли маълумотлар тўпламининг иккилик кодидан фойдаланадиган технологиялар турларини кўрсатди. Шахсий компьютерлар ва замонавий гаджетлар сонининг кўпайиши билан у кенгроқ маънода қўлланила бошланди ва аслида электрон технология тушунчасида идрок этила бошланди. Буни Merriam Webster электрон луғатида «рақамли» («digital») сўзининг электрон («electronic») ва компьютерлаштирилган («computerized») таърифи билан тасдиқлаш мумкин.

Ҳозирги вақтда «рақамли технологиялар» тил ўрганишнинг назарий компоненти атамаси сифатида компьютерлар, гаджетлар, планшетлар ва бошқа техник воситалар кўринишидаги электрон воситалар билан бевосита ўзаро таъсир қилувчи технологияларга нисбатан қўлланилади. Бу воситаларнинг барчаси

ахборотни ишлаб чиқариш, қайта ишлаш ва узатиш, шунингдек уни сақлаш учун турли форматлар учун мўлжалланган. Буларнинг барчасидан келиб чиқадики, рақамли технологиялар ҳақида гапирганда, биз бу атама билан барча электрон технологияларни назарда тутишимиз мумкин. Шундай қилиб, бизнинг тушунишимизча, компьютерлар, гаджетлар ва бошқалар кўринишидаги техник воситалардан фойдаланган ҳолда маълумот олишда иштирок этадиган турли хил воситалар ва ресурслар мажмуаси мултимедиа ва рақамли технологияларни ташкил қилади. Бундан ташқари, рақамли технологияларнинг мазмуни телекоммуникация, компьютер ва ахборот технологияларини ўз ичига олиши керак. Рақамли технологиялар дидактика ва методологиядаги истиқболлари нуқтаи назаридан салмоқли салоҳиятга эга эканлиги ҳозирда ушбу фан соҳасида тадқиқот олиб бораётган кўплаб олимлар орасида шубҳасиздир. Улар орасида П.В. Сисоев, М.А. Бовтенко, А.В. Зубов ва бошқалар каби олимларни ажратиб кўрсатиш мумкин. Улар таклиф этаётган таълим жараёнига компетенцияга асосланган ёндашув ҳозирги даврда асосий ҳисобланади ва коммуникатив компетенция ва унинг таркибий қисмларини ривожлантириш учун чет тилини ўқитишнинг асосий мақсадини белгилайди. Ушбу мақсадга эришиш учун олимлар тилнинг грамматик категориялари, луғат ва фонетик тузилишини қўллаш кўникмаларини яхшилашни кўришади. Бу кўникмалар асосида коммуникатив мулоқот жараёнида зарур восита сифатида тўғри сўзлаш, ўқиш, ёзиш кўникмаларини шакллантириш керак.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Юсупов К.А. Qánigelik hám pedagogikalıq ámeliyat. Oqıw qollanba.– Nókis: Ilimpaz, 2021.. – 60 б.
2. Yusupov KA Arnawlı pánlerdi oqıtıw metodikası. sabaqlıq. – Tashkent: INNOVATSIYA-ZIYO, 2022. – 19 б.т. – 304 б.
3. Qaraqalpaq ádebiyatın oqıtıw texnologiyaları. Oqıw qollanba. – Tashkent: INNOVATSIYA-ZIYO, 2022. – 9.3 б.т. – 144 б.
4. Konis A. Yusupov. Studying Forms of Teaching Karakalpak Poetry at Academic Lyceums. Eastern European Scientific Journal. Germany. Ausgabe, 3-2018. 72-75.
5. Konis A. Yusupov. Studying Karakalpak Poetry in Academic Lyceums by Various Methods in Class. Eastern European Scientific Journal. (ISSN 2199-7977). Germany. 1-2019. 83-85.
6. Yusupov K.A. Scientific and theoretical foundations of teaching Karakalpak literature at academic lyceums // Journal of Critical Reviews. (ISSN 2394-5125). – Vol 7, Issue 7, 2020. – №1. – P.P. 349-354 (<https://www.scopus.com/sourceid/21100920227>).

7. Юсупов К.А. Ш.Сейтов прозасын таллаў усыллары. (Методикалық қолланба). – Нөкис, «Miraziz Nukus», 2017. – 4 б.т. – 64 бет.
8. Юсупов К.А. Академиялық лицейлерде қарақалпақ әдебиятын сабақтан тыс жұмыстар арқалы үйрениўдин илимий методикалық мәселелери. (Методикалық қолланба). – Нөкис, «Miraziz Nukus», 2018. – 5 б.т. – 80 б.
9. Юсупов К.А. Qaraqalpaq ádebiyatın oqıtıw metodikası. Sabaqlıq. – Tashkent: Sano-standart, 2018. – 21 б.т. – 336 б.
10. Юсупов К.А. Академиялық лицейлерде қарақалпақ әдебиятын оқытыў методикасы. Монография. – Нөкис: Qaraqalpaqstan, 2019. – 7 б.т. – 112 б.
11. Юсупов К.А. Академик лицейларда қарақалпақ адабиётини ўқитиш методикаси (педагогика фанлари доктори (DSc) диссертацияси автореферати). – Нөкис: Miraziz Nukus, 2021. – 66 бет.
12. Юсупов К.А. Kórkem shıǵarmalardıń mazmunıń úyreniw metodikası. Oqıw qollanba. – Tashkent: Yosh avlod matbaa, 2021. – 23,75 б.т. – 380 б.
13. Yusupov K.A. Akademik litseylarda qoraqalpoq adabiyoti // Til va adabiyot ta'limi. – Тошкент, 2020. – №6. – Б. 40-41 (13.00.00. №8).
14. Yusupov K.A. Methods of teaching literary material at academic lyceums according to the program // Academicia. An International Multidisciplinary Research Journal (India). (ISSN: 2249-7137). – Vol. 10 Issue 5, 2020. – P.P. 1628-1634 (Impact Factor: SJIF 2020= 7,13).
15. Yusupov K.A. Curricula for teaching karakalpak literature. // Academicia: An International Multidisciplinary Research Journal <https://saarj.com>. Academicia ISSN: 2249-7137 Vol. 11, Issue 5, May 2021, Стр. 1069-1074. Impact Factor: SJIF 2021 = 7.492, 10.5958/2249-7137.2021.01525.1
16. Yusupov K.A. Scientific and methodological problems of studying karakalpak literature. // Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR) <https://www.tarj.in>. ISSN: 2278-4853 Vol 10, Issue 5, May, 2021. Стр. 585-590. Impact Factor: SJIF 2021 = 7.699. 10.5958/2278-4853.2021.00451.1
17. Юсупов К.А. Изучение творчества Чингиза Айтматова в академических лицеях // Til va adabiyot ta'limi. – Тошкент, 2021. – №7. – стр. 52-53 (13.00.00. №8).
18. Yusupov K.A., Seytjanov J.E. Problems of artistic psychologism in Karakalpak prose. Philosophical Readings XIII.4 (2021), pp.2054-2060.2054 10.5281/zenodo.5584439. Info@philosophicalreadings.org
19. Юсупов К.А. Научно-методических основы преподавания каракалпакской литературы. Internaional Scienfiic Jounal Theoretical & Applied Science p-ISSN: 2308-4944 (print) e- ISSN:2409-0085 (online) Year: 2021 Issue: 11. Pp. 362-371. <http://T.Science.org>.
20. Юсупов К.А. Педагог шайыр лирикасы хэм тәлим-тәрбия мәселелери // Пим ha'm ja'miyet. Нукус давлат педагогика институту журналы. – Нукус, 2021. – №4. – Б. 100-102.
21. Юсупов К.А. Өсербай Әлеўовтың лирикасын үйрениў. «Әмиўдәрья» журналы, 2021, – №4, – Б. 63-68.
22. Юсупов К.А. Развитие устной культуры учащихся на уроках литературы // Til va adabiyot ta'limi. – Тошкент, 2022. – №1. – Б. 70-71
23. Yusupov K.A. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida qoraqalpoq adabiyotini o'qitish masalalari// Til va adabiyot ta'limi. – Тошкент, 2022. – №2. – Б. 17-18 (13.00.00. №8).
24. Yusupov K.A. Teaching students the methods of artistic depiction in Karakalpak prose. // Journal of Hunan University (Natural Sciences). Vol. 49. No. 04. April 2022. Page - 590-603.
25. Yusupov K.A. Methods of selection of Karakalpak Novels. // Journal of Positive School Psychology. (Scopus) Volume. 6, No. 4 (2022). Page - 26-30. ISSN: 7152-7159.
26. Yusupov K.A. Learning Discussing the Epic Novels. // Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching. Volume 7 I March 2022. Page - 26-30. ISSN: 2795-739X.
27. Юсупов К.А. Обучение основам письменной речи учащихся. // «PEDAGOGS» innernational research journal. Volume-7, Issue-1, April-2022. – Стр. 176-181.
28. Yusupov K.A. Theoretical foundations of teaching Karakalpak literature. // GALAXY international interdisciplinary research journal (GIIRJ). ISSN (E): 2347-6915. Vol. 10, Issue 5. May, (2022). PP. 210-216.
29. Yusupov K.A. Qoraqalpoq adabiyotini ўqitish masalalari // Journal of new century innovations. (WSRjournal.com), Volume - 5, Issue - 6. May, (2022). PP. – 113-122.

30. Юсупов К.А. Изучение произведений писателя на уроках литературы // Международный научно-образовательный журнал «Образование и наука в XXI веке». Выпуск №26 (том 4), май, 2022. – Стр. 196-201.
31. Yusupov K.A. Methodologu for analyzing lyrical works in literature lessons. // Miasto Przysztości. (**Impact Factor: 9.2**). Vol. 26 (2022). Page - 200-208. ISSN: 2544-980X.
32. Юсупов К.А. Изучение творчества С.Мажитова в школе. //V Международный журнал научных исследований «Научный импульс». Выпуск №1, 30 август, 2022. – Стр. 44-50.
33. Yusupov K.A. Methods of Teaching the Works of O.Satbaev in Schools. // Journal of intellectual prperty and human rights. Vol. 01Issue. September - 2022. Page – 44-53. ISSN: 2720-6882. <https://juournals.academiczone.net/index.php/jiphr>
34. Yusupov K.A., Jiemuratova A.S. Develorment of Oral and Written Speech of Students in Schools. // Journal of intellectual prperty and human rights. Vol. 01 Issue. September - 2022. Page – 56-66. ISSN: 2720-6882. <http://juournals.academiczone.net/index.php/jiphr>
35. Yusupov K.A. of Teaching Korakalpok literature // Central asian journal of literature, philosophy and culture. Vol. 03 Issue: 10 - 2022. Page – 75-85. eISSN: 2660-6828.
36. Юсупов К.А. Образ Айдос бия в каракалпакской литературе. // I International science conference on multidisciplinary research, Abstracts of International Scientific and Practical Conference. Berlin, Germany January 19-21, 2021, стр. 766-769
37. Юсупов К.А. Изучение в современной каракалпакской лирике. / III International science conference on e-learning and education, Abstracts of III International Scientific and Practical Conference. Lisbon, Portugal February 2-5, 2021, стр. 349-353.
38. Юсупов К.А. Изучение творчество Казакбай Юлдашева /V Международная научно-практическая конференция по новым тенденциям в науке и образовании «Theoretical and scientific bases of scieetific thought», 16-19 февраля, 2021 г., Рим, Италия, стр. 503-508.
39. Юсупов К.А. Академиялық лицейлерде Аббаз Дабылов лирикасын оқытыў технологиялары. /VI Международная научно-практическая конференция по фундаментальным наукам, искусству, бизнесу и образованию, интернет-технологиями и обществу. 23-26 февраля, 2021 г., Стокгольм, Швеция, стр. 431-432.
40. Юсупов К.А. Юсупов И.К. Лирикалық шығармаларды оқытыў методикасы. //VI Международная научно-практическая конференция по фундаментальным наукам, искусству, бизнесу и образованию, интернет-технологиями и обществу. 23-26 февраля, 2021 г., Стокгольм, Швеция, стр. 469-474.
41. Юсупов К.А. Изучение литературных жанров. / VIII Международная научно-практическая конференция «Problems and tasks of modernity and approaches to their solution», 02-05 марта, 2021 г., Токио, Япония, стр. 198-203.
42. Юсупов К.А. Изучение творчества Аденбая Тажимуратова в академических лицеях. //IX Международная научно-практическая я конференция «Innovative technologies in science and education», 04-06 марта, 2021 г., Израил, стр. 226-232.
43. Юсупов К.А. Изучение произведения писателя в академических лицеях. // IX Международная научно-практическая конференция «Innovative technologies in science and education», 04-06 марта, 2021 г., Иерусалим, Израил, стр. 233-238.
44. Юсупов К.А., Алламбергенова Минайым. Изучение творчества Кали Жуманиязова в академических лицеях. /IX Международная научно-практическая конференция «Innovative technologies in science and education», 04-06 марта, 2021 г., Израил, стр. 239-243.
45. Юсупов К.А. Изучение творчества Конысбай Камалова в академических лицеях. // IX Международная научно-практическая конференция «Innovative technologies in science and education», 04-06 марта, 2021 г., Иерусалим, Израил, стр. 250-256.
46. Юсупов К.А. Изучение произведения Мамбеталы Кайыпова в академических лицеях. // IX Международная научно-практическая конференция «Innovative technologies in science and education», 04-06 марта, 2021 г., Израил, стр. 257-264.
47. Юсупов К.А. Изучать разборы эпических произведений в академических лицеях. //X Международная научно-практическая конференция «Topical issues, achieverments and innovations of fundamental and apppited sciences», 09-12 марта, 2021 г., Лиссабон.

48. Юсупов К.А., Академиялық лицейлерде көркем шығармаларды оқытыу технологиялары. /X Международная научно-практическая конференция «Topical issues, achievements and innovations of fundamental and applied sciences», 09-12 марта, 2021 г., Лиссабон, Португалия: стр.237-242
49. Юсупов К.А. Жазыушылардың дәретіушилик психологиясы. / XIII Международная научно-практическая конференция «Development of modern science: theory, methodology, practice», 18-19 марта, 2021 г., Мадрид, Испания: – стр. 180-185.
50. Юсупов К.А. Использование современных педагогических технологий в преподавании каракалпакской литературы / Материалы **Международной** научно-практической конференции. «Татарская литература и культура в контексте взаимодействия национальных литератур и искусств». Казанский федеральный университет, 26-27-марта, 2021 г. Стр.356-362.
51. Юсупов К.А. Изучение творчества Сапа Матчанова. /XV Международная научно-практическая конференция «The world science of modernity. Problems and prospects of development», 25-26 марта, 2021 г., Париж, Франция: стр. 170-175.
52. Юсупов К.А. Инновационные технологии в обучении каракалпакской литературе /Материалы Международной научно-практической конференции. «Татарская поэзия и культура второй половины XX начала XXI века». Казань, 26- апреля, 2021 г. Стр.341-346.
53. Юсупов К.А. Т.Қайыпбергеновтың «Айдос баба» (Мың тиллаға баҳаланған гелле) драмасын таллау усыллары / «Түркий халықлары фольлоры хэм әдебияты тарийхы изертлениуиниң әхмийетли мәселелери» атамасындағы online халықаралық илимий-теориялық конференция материаллары топламы. – Нөкис: НМПИ баспасы, 2021 (27-28-май), – 245-248-бб.
54. Юсупов К.А. Карақалпак прозасында миллий психологияның сәулелениуи. /«Түркий филологияның әхмийетли мәселелери» атамасындағы халықаралық илимий-теориялық конференция материаллар топламы. Нөкис, «Қарақалпақстан», 2021, 113-118-бб.
55. Юсупов К.А., Кабулова М.Т. Развитие литературной речи и письменного языка учащихся на уроках литературы. “Models and methods for increasing the efficiency of innovative research” a collection scientific works of the international scientific conference (11 Desember, 2021) – Berlin: Copenhagen, 2021. ISSUE– p. 161-165.
56. Юсупов К.А. Анализ методика художественного произведения /Сборник материалов Международную научно-практическую конференцию посвященной 60 – летию кафедры «Педагогика» на тему: «Современное общество и педагогическое образование». Казакстан, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия университети. 22-апреля, 2022 г Стр.268-271.
57. Юсупов К.А. Адебиат сabaqlarında oqıwshılardıń dóretiwshilik kompetenciyasın rawajlandırıw. /The and analytical aspects of recent research: International scientific-online conference, Part 1, Issue 5: May 31st 2022. Turkiya, Istanbul: pp. 104-109.
58. Юсупов К.А. Эпик асарларини ўрганиш усуллари. / в конференция и публикацию статьи в сборнике «Международная конференция академических наук », 25- сентябрь, 2022. Россия. Стр. 115-126. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7111598>.
59. Юсупов К.А. Изучение лирических произведений на уроках литературы. /Spain International scientific-online conference: “Solution of social problems in management and economy” Part 1, Issue 2: September 20, 2022. www.conf.com. Spain, Испания: pp. 21-26.
60. Yusupov K.A. Allambergenova M. Akademiyalıq liceylerde poeziyalıq shıǵarmalardı oqıtıw usılları. /Proceedings of international Conference on Educational Discoveries and Humanities. Vol. 1 No.1 (2022): ICEDH. Texas, USA.pp. 46-58.
61. Юсупов К.А. Халмурат Сапаров дәретіушилик жолы. «Әмиўдәрья» журналы, Нөкис, 1996. 3-4-саны, 54-60.
62. Юсупов К.А. Бердақ шығармаларын үйрениў усыллары. «Қарақалпақстан муғаллими» журналы, Нөкис, 1996. 1-2-саны, 12-15.
63. Юсупов К.А. «Айдос бий» дәстаны хэм тарийх. «Әмиўдәрья» журналы, Нөкис, 2000. 2-саны, 94-96
64. Юсупов К.А. (авторлар менен бирге) Оқыўшыларымыз пикир айтады. «Әмиўдәрья» журналы, Нөкис, 2000. 3-саны.
65. Юсупов К.А. «Айдос бий» дәстаны хэм тарийх. «Әмиўдәрья» журналы, Нөкис, 2000. 6-саны, 112-115.

66. Юсупов К.А. Хэзирги дэўир хэм Бердақ шайыр мийрасына көз қарас. «Әмиўдэрья» журналы, Нөкис, 2001. 2-саны, 126-128.
67. Юсупов К.А. Хэзирги дэўир қарақалпақ әдебиятында Айдос бий образы. ӨзРИАҚҚБ «Хабаршысы» журналы, Нөкис, 2001. 5-саны, 130-131.
68. Юсупов К.А. Хэзирги дэўир қарақалпақ әдебиятында Айдос бий образының өзгешеликлери. ӨзРИАҚҚБ «Хабаршысы» журналы, Нөкис, 2001. 6-саны, 138-139.
69. Юсупов К.А. «Шырашылар» романының көркем психологизми. «Әмиўдэрья» журналы, Нөкис, 2006. 6-саны, 112-115.
70. Юсупов К.А. XX әсирдеги қарақалпақ прозасында көркем психологизм мәселелери. «Муғаллим хэм үзликсиз билимлендириў» журналы, 2007, 4-саны, 11-15 бб.
71. Юсупов К.А. Ишки монолог хэм шеберлик. «Әмиўдэрья» журналы, Нөкис 2008. 1-саны, 113-116 бб..
72. Юсупов К.А. Лирикалық прозада көркем психологизм. «Әмиўдэрья» журналы, Нөкис 2008. 2-саны, 124-127.
73. Юсупов К.А. Жазыўшылардың дөретиўшилиқ шеберлигин үйрениў методикасы. ҚМУ хабаршысы, 2009, 3-4-санлар, 126-129.
74. Юсупов К.А. И.Юсуповтың «Ўатан топырағы» шығармасының мазмунын үйрениў. ҚМУ хабаршысы, 2009, 3-4-саны, 46-49.
75. Юсупов К.А. Қарақалпақ әдебиятын интерактив методлар менен оқытыў усыллары. ҚМУ хабаршысы, 2011, 1-2-саны, 58-60.
76. Юсупов К.А. Қарақалпақ лирикасын изертлеўши алымның дөретиўшилигин үйрениў. «Муғаллим хэм үзликсиз билимлендириў» журналы, 2012, 1-саны, 3-8.
77. Юсупов К.А. «Академиялық лицейлерде И.Юсупов дөретиўшилигин лекция түрлери менен үйрениў усыллары». ҚМУ хабаршысы, 2012, 3-4-санлар, 30-32.
78. Юсупов К.А. Жазыўшылар дөретиўшилигин үйрениў усыллары. «Әмиўдэрья» журналы, Нөкис 2012. 4-саны, 115-118.
79. Юсупов К.А. Қонысбай Камалов-қарақалпақ прозасын изертлеўши алым. «Әмиўдэрья» журналы, 2014, 1-саны, 82-91.
80. Юсупов К.А. Әдилбай Қожықбаев-қарақалпақ әдебиятын изертлеўши. «Әмиўдэрья» журналы, 2014, 6-саны, 123-128.
81. Юсупов К.А. Әдебияттаныўда салмақлы орны бар алым. ҚМУ хабаршысы, №1, 2015, 132-136.
82. Юсупов К.А. Ш.Сейтов прозасында пейзаж хэм қахарман образын үйрениў мәселелери. ҚМУ хабаршысы, №2, 2015, 92-96.
83. Юсупов Қ. Бердақ шығармаларын үйрениўде конференция сабақ түринен пайдаланыў. Түркий халықлар әдебиятының гейпара мәселелери, Нөкис-2004.Б. 30-32.
84. Юсупов Қ. Конфликт қахарманлар минез-кулқын ашыўдың негизи. Журналистика ва адабиёт: кеча ва бугун. (Илимий тўплами), 1-қисм. Т. : Юрист – маркази, 2008. 44-47.
85. Юсупов Қ. И.Юсупов поэзиясын оқытыў усыллары. «НМПИ илим билимлендириў хэм тәрбия мәселелерин раўажландырыўдағы орны», (Республикалық илимий-теориялық конференция материаллары), Нөкис, «Қарақалпақстан», 2010, 185-187.
86. Юсупов К.А. Әдебияттаныў илиминиң жан күйери еди... Илим хэм әдебияттың машақатлы жолларында. (илимий-әдебий хэм еске түсириўлер), Нөкис, 2012, 70-73.
87. Юсупов К.А.. Кәсип өнер коллежлеринде Т.Қайыпбергеновтың «Көздиң қарашығы» романын үйрениў усыллары. Илимий топлам (Магистрантлар ушын), Нөкис-2012.Б. 93-94.
88. Юсупов К.А. Әдилбай Қожықбаев-қарақалпақ әдебиятын изертлеўши. «Әдебиятшы - алым хэм устаз» ҚМУ, Нөкис, 2014, 125-133.
89. Юсупов К.А. Әжинияз шайырдың лирикасын оқытыўда интерактив методлардың қолланылыўы. «Қарақалпақ әдебиятының жарық жұлдызлары». (Илимий мақалалар топламы). Нөкис, «Қарақалпақстан», 2015, 42-46.
90. Юсупов К.А. Т.Қайыпбергеновтың «Тәнхә өзине мәлим сыр» повестинде қахарман образын жасаў усылы. «Қарақалпақ әдебиятының жарық жұлдызлары». (Илимий мақалалар топламы). Нөкис, «Қарақалпақстан», 2015, 42-46.

91. Юсупов К.А. Ғарезсизлик дэўирде Бердақ дөретиўшилигиниң үйренилиўи. «Бердақ-классикалык әдебиятымыздың бийик шыңы» атамасындағы республикалык илимий-теориялык конференция материаллары топламы. КМУ, Нөкис, 2017.
92. Юсупов К.А. Ғарезсизлик дэўирде Бердақ дөретиўшилигин үйрениў. «Классикалык әдебияты жәмийеттеги манаўий жаңаланыў мәселелери» атамасындағы халық аралық илимий-конференция материаллары топламы., Нөкис, «Илим», 2017, 49-51.
93. Юсупов К.А. Содержание и способы изучения внеклассных работ по каракалпакской литературе в академических лицеях. (Международная научно-практическая конференция «Фундаментальные научных исследования».) Астана, 2018.стр.116-122.
94. Юсупов К.А. Фантастикалык романды таллаў усыллары. / International scientific –online conference: Intellectual education techological solutions and innovative digital tools. Netherlands conference. January, 2023. - pp. 10-19.
95. Юсупов К.А. Изучение в современной каракалпакской прозы / “England” modern rpsycholoy and pedagogy: problems and solution. Vol. 11 No.1 (2023): London conference: January, 2023. - pp. 5-10